

Ministerie van Financiën

> Retouradres POSTBUS 20201 2500 EE 'S-GRAVENHAGE

Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

Directie Begrotingszaken
Korte Voorhout 7
2511 CW 'S-GRAVENHAGE
POSTBUS 20201
2500 EE 'S-GRAVENHAGE
www.rijksoverheid.nl/fin

Ons kenmerk

Uw brief (kenmerk)

Bijlagen

1. Antwoorden Schriftelijk
Overleg Voorjaarsnota 2026

Datum 16 juni 2026
Betreft Antwoorden Schriftelijk Overleg Voorjaarsnota 2026

Geachte voorzitter,

Hierbij ontvangt u de antwoorden op de vragen uit het Schriftelijk Overleg Voorjaarsnota 2026 van uw Kamer.

Hoogachtend,

de minister van Financiën,

E. Heinen

Antwoorden Schriftelijk Overleg Voorjaarsnota 2026 - Eerste Kamer

VRAGEN VOORJAARSNOTA 2026

Vraag 1

De leden van de SP-fractie constateren dat het kabinet bezuinigingen op de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) mede rechtvaardigt met een bijstelling van 285 miljoen euro en met het stijgende aantal WIA-aanvragen. Deze leden zijn van mening dat beleidsmatige keuzes, zoals het verhogen van de AOW-leeftijd, en maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de groei van het aantal werkenden en langdurige arbeidsuitval door COVID, eveneens kunnen bijdragen aan de stijging van het aantal WIA-aanvragen en -uitkeringen. Kan u uitsplitsen welke factoren volgens u verantwoordelijk zijn voor de groei van het aantal WIA-aanvragen? Kunt u daarbij aangeven welk deel van de aanvragers 60 jaar of ouder is?

Antwoord op vraag 1

In het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) WIA is gekeken naar de verklaringen van de WIA-instroom tussen 2006 en 2024. In 2024 werd er 63.500 instroom (excl. voorschotten) geregistreerd ten opzichte van 21.000 in 2006. 13.300 van de extra instroom kan worden toegerekend aan de instroom van 60-plussers (exclusief long-covid en de 60-plus maatregel). Daarnaast hebben veranderingen in de omvang en samenstelling van de beroepsbevolking onder de 60 jaar voor extra instroom gezorgd (4.000). Een ander groot deel van de extra instroom van mensen onder de 60 jaar (12.000) in de periode 2006-2024 kan niet worden toegerekend aan deze oorzaak. Dit deel kan vooral worden toegerekend aan de stijging van het (relatief) aantal jonge mensen met psychische aandoeningen. Verder spelen long-covid (5.700) en de maatregelen vanwege de wachtlijstproblematiek bij UWV (2.500) ook een rol in de toename van de instroom. De resterende instroom (5.000) komt door de opbouweffecten van het nieuwe stelsel, waardoor de instroom in de eerste jaren onder het structurele niveau ligt.

De bijstelling van de WIA-uitgaven bij de Voorjaarsnota met 285 miljoen euro in 2026 en 1065 miljoen euro in 2031, wordt grotendeels veroorzaakt door de stijging van het aantal aanvragen, zowel op basis van de informatie uit de januarinota 2026 van het UWV als de aanpassing van enkele aannames omtrent de verwachte groei van de WIA-instroom. De toename van het aantal aanvragen van 60 plussers als gevolg van de stijgende pensioenleeftijd en de 60+regeling is al eerder in de raming verwerkt en is dus geen reden voor de bijstelling bij Voorjaarsnota. Door de beperkte aanwezigheid van informatie over de ontwikkeling van WIA-aanvragen als gevolg van psychische aandoeningen en long-covid is eerder de aanname gemaakt dat de extra instroom als gevolg van deze ziektebeelden (voor een deel) tijdelijk was. Daarom werd deze extra instroom in de raming ook weer afgebouwd. Onder andere door opgedane inzichten vanuit het IBO WIA uit december 2025, is besloten deze aannames los te laten. Daarnaast vallen de verwachte WIA-uitgaven hoger uit als gevolg van het oplopen van de WIA-voorschotten, omdat verstrekte voorschotten worden kwijtgescholden.

Vraag 2

Welk effect heeft het schrappen van de Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten (IVA) op het inkomen en de koopkracht van mensen die duurzaam en volledig arbeidsongeschikt zijn? Kunt u dit toelichten aan de hand van enkele voorbeeldhuishoudens?

Antwoord op vraag 2

Deze maatregel schaft het duurzaamheids criterium af in de WIA. Dit betekent dat de huidige IVA-uitkering vervalt voor nieuwe gevallen. Bij de WIA-claimbeoordeling wordt niet langer vastgesteld of arbeidsongeschiktheid duurzaam is. Nieuwe gevallen die volledig arbeidsongeschikt zijn (80-100%) ontvangen in de nieuwe situatie een WGA-uitkering voor volledige arbeidsongeschiktheid. De uitkeringshoogte bedraagt voor deze groep 70% van het (maximum) dagloon in plaats van 75%. Mensen die al een IVA-uitkering ontvangen behouden deze en worden als gevolg van deze maatregel niet geraakt in hun inkomen en koopkracht.

Vraag 3

Uit onderzoek waarover Trouw berichtte, blijkt dat in 2060 33% van de 60-plussers een WIA-uitkering zal ontvangen indien de AOW-leeftijd naar 70 jaar stijgt en de leeftijd om in aanmerking te komen voor de Regeling Vervroegde Uittreding evenredig meestijgt. Hoe beoordeelt u deze uitkomst? Welke ontwikkeling van het aantal WIA-aanvragen en WIA-uitkeringen voor 60-plussers verwacht u zelf bij de voorgenomen verhoging van de AOW-leeftijd?

Antwoord op vraag 3

Het is logisch dat naarmate de AOW-leeftijd omhoog gaat, het aantal WIA-aanvragen ook toeneemt. Zo wordt de groep verzekerden groter, wordt de maximale duur van de uitkering langer en ligt het instroomrisico bij 60-plussers hoger. Exacte aantallen voor de WIA als gevolg van de 1-op-1-koppeling van de AOW zijn moeilijk te geven, maar uit eerdere analyses van SZW blijkt dat de uitgaven aan overige sociale zekerheidsuitkeringen door een hogere AOW-leeftijd circa 45% bedragen van het bedrag dat anders aan de AOW zou zijn uitgegeven. De weglek naar arbeidsongeschiktheidsregelingen (WAZ, WAO, WIA) wordt structureel geraamd op 1,3 miljard euro als gevolg van de 1-op-1-koppeling van de AOW, zijnde 58% van het totale weglekeffect. Op basis van deze gegevens verwacht ik dat het aantal WIA-aanvragen- en uitkeringen ook voor 60-plussers bij een verdere verhoging van de AOW-leeftijd zal blijven toenemen.

Vraag 4

Heeft u geraamd hoeveel mensen naar verwachting een bijstandsuitkering zullen moeten aanvragen na 12 maanden een werkloosheidsuitkering (WW-uitkering) te hebben ontvangen, indien de beoogde verkorting van de WW-duur doorgaat? Zo ja, kan u deze raming met de Eerste Kamer delen? Zo nee, bent u bereid deze raming alsnog te maken?

Antwoord op vraag 4

De verwachting is dat door alle maatregelen uit het coalitieakkoord op de WW - inclusief duurverkorting naar 12 maanden - het aantal bijstandsuitkeringen met ongeveer 11.000 toeneemt. Deze raming houdt rekening met een toename van bijstandsuitkeringen ter hoogte van ongeveer 20% van de afname van het aantal WW-uitkeringen. Er is geen aparte raming gemaakt voor uitsluitend de groep die ná 12 maanden WW een bijstandsuitkering aanvragen, omdat er ook effecten zijn door de vertraagde opbouw en het aanscherpen van de referentie-eis. Ook mensen met een WW-uitkering van korter dan 12 maanden doen namelijk mogelijk eerder een beroep op de bijstand als gevolg van de WW-maatregelen uit het coalitieakkoord van het kabinet-Jetten.

Vraag 5

Hoe geeft u uitvoering aan de motie van Tweede Kamerlid Jimmy Dijk, die de regering verzoekt de middelen van het Arbeidsongeschiktheidsfonds in te zetten om arbeidsongeschiktheidsregelingen te verbeteren en nergens anders voor in te zetten?

Antwoord op vraag 5

De motie Dijk verzoekt de regering de Aof-premie niet te verhogen voor de vrijheidsbijdrage van bedrijven. Deze heeft het kabinet ontraden met verwijzing naar de begrotingssystematiek. Het kabinet begrijpt dat de Kamer niet tevreden is met de huidige invulling van de vrijheidsbijdrage van bedrijven, tegelijkertijd levert deze motie geen dekking. Met dat in het achterhoofd zal het kabinet deze motie meenemen in de augustusbesluitvorming over de invulling van de vrijheidsbijdrage. Daarnaast gaat het kabinet hierover ook in gesprek met werkgevers.

Vraag 6

Op welke wijze is volgens u in deze Voorjaarsnota een andere begrotings- en investeringssystematiek terug te zien, met inzet en middelen voor regio's buiten de economische kerngebieden, zoals in lijn met de kabinetsreactie «Elke regio telt!»?

Antwoord op vraag 6

De koers van de kabinetsreactie op «Elke regio telt!» wordt voortgezet langs de lijn van het Nationaal Programma Vitale Regio's, naast andere gebiedsgerichte aanpakken zoals NOVEX en het Nationaal programma Leefbaarheid en Veiligheid. Het uitgangspunt daarbij is dat opgaven en investeringen meer gebiedsgericht en integraal worden afgewogen, en niet uitsluitend sectoraal. De omslag naar een andere begrotings- en investeringssystematiek is een opgave van meerdere jaren die onder andere zijn beslag krijgt via de uitvoeringsagenda's die met de regio's worden opgesteld. Hierin moet zichtbaar worden wat de meest passende oplossingsrichtingen en maatregelen zijn om de specifieke opgaves in deze regio's duurzaam aan te pakken.

Vraag 7

Kunt u een concreet voorbeeld noemen van een strategische agenda die de kennis en kunde van de mensen in de regio zelf centraal stelt en hoe dat de uitkomst heeft beïnvloed?

Antwoord op vraag 7

Een voorbeeld is het werken aan het programma *Bereikbaarheid op Peil*, waarbij met de regio's bereikbaarheidsprofielen worden opgesteld. In plaats van een landelijke norm van bovenaf op te leggen, brengen de regio's zelf in kaart wat in hun situatie de bereikbaarheidsopgave is, gegeven de eigen voorzieningen, afstanden en het gebruik. Dat heeft tot gevolg dat de uitkomst meer maatwerk is: de profielen sluiten aan op wat in een specifieke regio nodig en haalbaar is, en de inzet wordt daarop afgestemd in plaats van uniform verdeeld.

Vraag 8

Hoe vertaalt het centraal stellen van de kennis en kunde van mensen in de regio zich naar een andere begrotings- en investeringssystematiek?

Antwoord op vraag 8

De kennis en kunde uit de regio's zorgt ervoor dat de uiteindelijke uitvoeringsagenda's aansluiten bij de lokale en regionale praktijk. Doordat de opgaven daarin integraal en per gebied worden samengebracht, ontstaat een basis om beleidsinzet en middelen meer gebiedsgericht af te wegen in plaats van per beleidsterrein afzonderlijk. Ik verwijs hierbij ook naar het antwoord op vraag 6.

Vraag 9

Op welke wijze beoordeelt u de cumulatieve effecten van verschillende rijksmaatregelen op afzonderlijke regio's, in plaats van uitsluitend de sectorale effecten per beleidsterrein?

Antwoord op vraag 9

Het inzichtelijk maken van de stapeling van rijksmaatregelen op regionaal niveau is een van de kernpunten uit «Elke regio telt!». Binnen de programma's wordt gewerkt aan een meer integrale blik op regionale effecten, waarbij niet alleen naar het effect per sector wordt gekeken, maar naar het samenspel van maatregelen in een gebied. Dit vraagt nauwe interbestuurlijke en interdepartementale samenwerking zodat een goede afweging gemaakt kan worden aansluitend op de context en situatie van de desbetreffende regio. Regio's verschillen namelijk onderling sterk van elkaar. Dit is bewerkelijk en bevindt zich in ontwikkeling.

Vraag 10

Bent u voornemens om, bij het centraal stellen van de kennis en kunde van mensen in de regio, te werken met een integrale regionale effectanalyse waarin de stapeling van beleidseffecten inzichtelijk wordt gemaakt? Zo ja, op welke wijze wordt deze analyse uitgevoerd en aan de Eerste Kamer gepresenteerd?

Antwoord op vraag 10

Het is belangrijk om zicht te krijgen in het effect van beleidsvoornemens in de verschillende regio's. In het Tweede Kamer debat van 25 maart jl. over regio en grensoverschrijdende samenwerking heeft de minister van BZK toegezegd werk te maken van het beter borgen van het (intergrale) regionaal perspectief in de manier waarop het Beleidskompas wordt aangevlogen en meer specifiek de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden als het gaat om beleid dat medeoverheden raakt en de grenseffectentoets.

Ook heeft de minister van BZK in het debat van 25 maart toegezegd om de regio's die centraal staan in het NPVR nadrukkelijk te betrekken bij de toetsing van beleidsvoornemens waarbij de verwachting is dat er negatieve regionale effecten kunnen optreden. Op dit moment is het gesprek gaande hoe hier concreet uitwerking aan kan worden geven. Hierover informeert de minister van BZK de Kamer in de voortgangsbrief van het NPVR eind 2026.

Aanvullend hierop voert de OESO op verzoek van LVVN momenteel een zgn. Rural Policy Review uit. Daaruit volgen lessen over hoe om te gaan met dunbevolkte / landelijke gebieden. Deze verkenning kan input geven voor het antwoord op de vraag hoe effecten van beleid op landelijke / dunbevolkte regio's het best kan worden beoordeeld.

Vraag 11

Per wanneer verwacht u de regionale opgaven te hebben geconcretiseerd, en welke meetbare doelen heeft u hiervoor vastgesteld?

Antwoord op vraag 11

De regionale opgaven worden de komende periode samen met de regio's geconcretiseerd in de uitvoeringsagenda's. Dit geldt voor zowel NOVEX-gebieden als NPVR-regio's. Daar waar doelen kwantificeerbaar zijn volgt de invulling via die processen met de betrokken partijen in de regio's. Op dit moment zijn daarom nog geen meetbare doelen voorhanden.

Vraag 12

Welke nieuwe ambities stelt u zich ten aanzien van (de kabinetsreactie op) het rapport «Elke regio telt!», bovenop de door het vorige kabinet ingezette koers?

Antwoord op vraag 12

De ingezette koers wordt voortgezet en geborgd via het Nationaal Programma Vitale Regio's. Dit programma is sinds januari

2025 officieel gestart. Dit kabinet vervolgt de aanpak met 11 regio's gelegen aan de randen van het land: het systematisch met de regio's opstellen van uitvoeringsagenda's waarin hun kennis en kunde leidend is, en het stapsgewijs doorvertalen daarvan naar de wijze van afwegen en investeren. Daarmee wordt de beweging die met de eerste kabinetsreactie is ingezet, in deze kabinetsperiode concreter en uitvoeringsgerichter gemaakt.

Er worden op dit moment met vijf regio's - naast de elf regio's binnen het Nationaal Programma Vitale Regio's - gesprekken gevoerd over wat een strategische agenda met hen kan inhouden. Dit is door de minister van BZK toegelicht in het commissiedebat van 25 maart jl. Over het proces stuurt de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor de zomer een brief aan uw Kamer. Ook werkt dit kabinet een voorstel uit voor de inzet van het gemeenschapsfonds. Tot slot zijn in het coalitieakkoord diverse ambities opgenomen om voorzieningen in de regio te ondersteunen, zoals voorzieningen voor de toegankelijkheid van het funderend onderwijs en mbo in dunbevolkte gebieden.

Vraag 13

Vanaf wanneer acht u het accijnsverschil met de buurlanden zodanig groot dat er moet worden ingegrepen?

Antwoord op vraag 13

Bij het vaststellen van de hoogte van de accijnstarieven spelen verschillende overwegingen een rol. Het kabinet begrijpt de zorgen over het toenemend verschil in accijnstarieven met de buurlanden, maar maakt een andere keuze dan in België en Duitsland. Een lagere accijns op brandstof betekent namelijk dat de lasten elders omhoog moeten.

Het kabinet heeft in april wel een pakket met gerichte maatregelen aangekondigd in het kader van de energieschok om kwetsbare groepen te ondersteunen. Dit pakket is samengesteld aan de hand van meerdere beleidskaders: koopkracht van huishoudens, veerkracht van bedrijven, leveringszekerheid van olie en gas en de weerbaarheid met betrekking tot de vraag naar energie. Hierbij is bijvoorbeeld niet gekozen voor een verlaging van de brandstofaccijns. Dit soort prijs dempende maatregelen hebben namelijk als nadeel dat ze de vraag vergroten of in stand houden. Dit leidt bij een teruglopend aanbod van olie en gas tot een snellere toename van verdere schaarste hiervan en een verdere opwaartse druk op de prijzen.

Vraag 14

Bent u bereid een grenseffectentoets uit te voeren waarbij de gevolgen van stijgende brandstofprijzen voor de grensregio's systematisch in kaart worden gebracht?

Antwoord op vraag 14

Op dit moment wordt gewerkt aan een onderzoek naar de effecten van de accijnsverandering op brandstoffen van 1 januari 2026. Dat zal na de zomer worden afgerond. Daarnaast heeft de Tweede Kamer middels een motie van het lid Vermeer verzocht om met Prinsjesdag tot een voorstel te komen voor monitoring van alle verkoopbeperkende maatregelen die bijdragen aan het vergroten van grenseffecten, zoals accijns of btw. Het kabinet geeft uitvoering aan deze motie en komt met Prinsjesdag met een uitgewerkt voorstel.

Vraag 15

Bent u tevens bereid de uitkomsten van deze grenseffectentoets te betrekken bij de vorming van het nieuwe accijnsbeleid?

Antwoord op vraag 15

Het kabinet houdt in de overwegingen bij het vaststellen van de hoogte van de accijnstarieven al rekening met de grenseffecten. Nieuwe inzichten uit de lopende onderzoeken (zoals toegelicht bij vraag 14) worden daarbij meegewogen.

TER BESLISSING

Aan de minister 14/6
de staatssecretaris van Financiën

Directoraat-Generaal
Rijksbegroting
Directie Begrotingszaken

Datum
11 juni 2026

Notanummer
2026-0000256247

Bijlagen
1. Antwoorden Schriftelijk
Overleg Voorjaarsnota 2026
Eerste Kamer
2. Aanbiedingsbrief

nota

Antwoorden Schriftelijk Overleg Voorjaarsnota 2026 – Eerste Kamer

Aanleiding

De Eerste Kamer heeft 15 vragen gesteld naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2026. In bijlage 1 vindt u de voorgestelde antwoorden. De antwoorden dienen uiterlijk 16 juni verzonden te worden aan de Eerste Kamer.

Beslispunten

- Bent u (minister en staatssecretaris) akkoord met de antwoorden?
- Indien ja, wilt u (minister) de aanbiedingsbrief in bijlage 2 ondertekenen? Deze nota wordt bij aanbieding van de antwoorden actief openbaar gemaakt.